

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

вул. Городецького, 13, м. Київ, 01001
Тел.: +380 44 278-37-23, факс: + 380 44 271-17-83
E-mail: themis@minjust.gov.ua
<http://www.minjust.gov.ua>
Код ЄДРПОУ 00015622

Комітет Верховної Ради України з питань культури і духовності

23.05.2017 № 19613/758-0-1-17/7.1

На № 04-22/03-174(96183) від 21.04.2017

У зв'язку з вашим листом від 21 квітня 2017 року № 04-22/03-17(96183) у Міністерстві юстиції опрацьовано проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення розвитку та використання мов національних меншин в Україні» (реєстр. № 6348 від 24 квітня 2017 року, внесений на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України Подоляк І.І. та іншими) (далі – проект Закону) і повідомляються зауваження і пропозиції до нього.

1. Запропонованими проектом Закону змінами до частини першої статті 5 Закону України «Про культуру» передбачається, що порядок застосування мов у сфері культури гарантується Конституцією України та визначається *Законом України «Про державну мову»* та *Законом України «Про національні меншини в Україні»* (пункт 1 розділу I проекту Закону).

Однак зауважуємо, що з точки зору законодавчої техніки посилання на неіснуючий на сьогодні закон «Про державну мову» є неприйнятним.

2. Проектом Закону шляхом внесення змін до Законів України "Про національні меншини в Україні" та "Про місцеве самоврядування в Україні" передбачається віднести до повноважень сільської, селищної, міської ради ухвалення рішення про визнання території села, селища чи міста місцем компактного проживання національної меншини та встановити, що спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин на підставі відповідного рішення сільської, селищної, міської ради ухвалює рішення про визнання території села, селища чи міста місцем компактного проживання національної меншини (підпункт 1 пункту 2 та підпункт 1 пункту 4 розділу I проекту Закону).

Такий порядок визнання території села, селища чи міста місцем компактного проживання національної меншини *за відсутності критеріїв*, якими при цьому мають керуватися сільські, селищні, міські ради та відповідний центральний орган виконавчої влади, не забезпечує дотримання принципу правової визначеності юридичної норми.

В Україні визнається і діє принцип верховенства права (частина перша статті 8 Конституції України), одним з елементів якого є правова визначеність положень законів та інших нормативно-правових актів.

За правовою позицією Конституційного Суду України, викладеною у Рішенні від 22 вересня 2005 року № 5-рп, із конституційних принципів рівності і справедливості впливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі (абзац другий підпункту 5.4 пункту 5 мотивувальної частини Рішення).

3. Запропонованою проектом Закону редакцією частини першої статті 8-3 Закону України «Про національні меншини в Україні» пропонується передбачити, що особам, які належать до національних меншин, гарантується право на навчання мовою відповідної меншини поряд з державною мовою в державних і комунальних *дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах* за умови, що таке бажання у місцях компактного проживання виявила кількість осіб, достатня для можливості його задоволення, *а також* право на вивчення мови відповідної меншини в державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства (підпункт 4 пункту 2 розділу I проекту Закону).

Відповідно до частини п'ятої статті 53 Конституції України громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою *чи* на вивчення рідної мови у державних і комунальних *навчальних закладах* або через національні культурні товариства.

Враховуючи наведене, зазначені положення проекту Закону потребують перегляду.

Аналогічні зауваження стосуються також запропонованої проектом Закону редакції абзаців третього та четвертого частини першої статті 7 Закону України «Про освіту» (пункт 3 розділу I проекту Закону).

4. Запропонованою проектом Закону редакцією частини шостої статті 8-3 Закону України «Про національні меншини в Україні» пропонується передбачити, що *центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки розробляє та затверджує типовий навчальний план для загальноосвітніх навчальних закладів*, де мовою загальної середньої освіти поряд з державною є відповідна мова національної меншини відповідно до вимог частини п'ятої цієї статті, а також забезпечує проведення належної підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів для викладання в таких загальноосвітніх навчальних закладах (підпункт 4 пункту 2 розділу I проекту Закону).

Відповідно до абзацу першого частини другої статті 15 Закону України «Про загальну середню освіту» на основі Базового навчального плану *центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти, затверджує типові навчальні плани для загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форм власності. У типових навчальних планах освітні галузі реалізуються в навчальні предмети та курси інваріантної та варіативної складових змісту загальної середньої освіти.*

Враховуючи наведене, відповідні положення проекту Закону необхідно виключити як такі, що дублюють положення Закону України «Про загальну середню освіту» та не є предметом правового регулювання проекту Закону.

5. Запропонованою проектом Закону редакцією частини першої статті 8-5 Закону України «Про національні меншини в Україні» передбачається встановити, що *телерадіоорганізації місцевої категорії мовлення*, дія яких поширюється на місця компактного проживання осіб, які належать до національних меншин, можуть здійснювати мовлення поряд з державною також відповідною мовою національної меншини, обсяг мовлення мовою національної меншини не може перевищувати 20 % ефірного часу телерадіоорганізації, *не менше 80 % обсягу добового мовлення має становити мовлення державною мовою* (підпункт 6 пункту 2 розділу I проекту Закону).

Водночас згідно з частиною п'ятою статті 9 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» телерадіоорганізації при здійсненні радіомовлення забезпечують *не менше 60 відсотків добового обсягу ведення передач, у тому числі новинно-аналітичних блоків, розважальних передач (дикторами, ведучими радіопередач) державною мовою.*

При цьому законодавством України про телебачення і радіомовлення передбачено термін «телерадіоорганізацій місцевої і *регіональної* категорій мовлення».

Враховуючи наведене, зазначене положення проекту Закону потребує перегляду.

6. Підпунктом 8 пункту 2 розділу I проекту Закону передбачається доповнити Закон України «Про національні меншини в Україні» новою статтею 8-7 з метою врегулювання питань, пов'язаних з використанням мов національних меншин під час встановлення назв географічних об'єктів.

У зв'язку з цим зазначаємо, що правові основи регулювання відносин та діяльності, пов'язаних із встановленням назв географічних об'єктів, а також унормуванням, обліком, реєстрацією, використанням та збереженням географічних назв є предметом правового регулювання Закону України «Про географічні назви», згідно з частинами четвертою, п'ятою статті 6 якого написи на дорожніх знаках, вивісках та інших покажчиках назв географічних об'єктів, що знаходяться на території України, *подаються державною мовою.*

На покажчиках назв географічних об'єктів, призначених для міжнародного використання, а також у місцях компактного проживання національних меншин України *поряд з назвою державною мовою може розміщуватися її латиноалфавітний відповідник або назва відповідною мовою. Назва іншою мовою розташовується під назвою державною мовою і подається не більшим за розміром шрифтом.*

Враховуючи викладене підпункт 8 пункту 2 розділу I проекту Закону пропонуємо вилучити.

7. Проект Закону потребує доопрацювання в частині вживання слів «спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері міжнаціональних відносин, релігій та захисту прав національних меншин» (абзаци четвертий та п'ятий підпункту 1 пункту 2 розділу I) та «центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки» (абзац дванадцятий підпункту 4 пункту 2 розділу I).

Конституція України відносить утворення, реорганізацію та ліквідацію відповідно до закону міністерств та інших центральних органів виконавчої

влади до повноважень Кабінету Міністрів України (пункт 9¹ статті 116 Конституції України).

Наведене конституційне положення отримало свій розвиток в абзаці дванадцятому пункту 6 частини першої статті 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України», згідно з яким до повноважень Кабінету Міністрів України у сфері вдосконалення державного управління та державної служби належить, зокрема, утворення, реорганізація і ліквідація міністерств та інших центральних органів виконавчої влади відповідно до закону в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання органів виконавчої влади, затвердження положень про зазначені органи.

Відповідно до частин першої та третьої статті 5 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» (далі – Закон України) міністерства та інші центральні органи виконавчої влади утворюються, реорганізуються та ліквідуються Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України; утворення, реорганізація та ліквідація міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади здійснюються з урахуванням завдань Кабінету Міністрів України, а також з урахуванням необхідності забезпечення здійснення повноважень органів виконавчої влади і недопущення дублювання повноважень.

Закон України визначив, що *міністерство* є органом, що забезпечує передусім, *формування* та реалізує державну політику в одній чи декількох сферах, видає акти нормативно-правового характеру (частина друга статті 1, частина перша статті 6, стаття 7, стаття 15 зазначеного Закону України), інші ж *центральні органи виконавчої влади* виконують виключно окремі функції з реалізації державної політики та видають накази *організаційно-розпорядчого характеру* (частина друга статті 1, частина перша статті 16, частина перша статті 17, частина перша статті 23 Закону України).

Відповідно з метою узгодження з положеннями Закону України центральний орган виконавчої влади, який, виходячи з конкретного повноваження, формує державну політику у відповідній сфері (зокрема шляхом нормативно-правового регулювання), у законодавчих актах слід визначати як *«центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері ...»*, а у випадку, коли конкретне повноваження за своїм змістом направлено на реалізацію державної політики – як *«центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ...»*.

Крім цього, при визначенні у законодавчому акті центрального органу виконавчої влади слід зазначати ту сферу його діяльності, яка має безпосереднє відношення до сфери регулювання Закону.

8. Проект Закону потребує доопрацювання у частині вживання слів «органи Автономної Республіки Крим», «здобувачів професійної освіти», «громади» з метою приведення у відповідність до термінології Конституції та законів України, приведення до єдиної термінології у частині вживання слів «національні культурні товариства», «національно-культурні товариства», «навчальних предметів і курсів», «предметів і курсів», редакційного доопрацювання у частині вживання слів «гармонізувати свої нормативно-правові акти», «забезпечити гармонізацію міністерствами, іншими

центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів із цим Законом», «відповідне рішення сільської, селищної, міської ради», «орган місцевого самоврядування відповідного села, селища, міста», «комунальна форма власності такого органу», «відповідне село, селище, місто».

Перший заступник Міністра

Наталія СЕВОСТЬЯНОВА

